

Politisk kronik

2. halvår 2012

Lektor emeritus Lars Bille, Institut for Statskundskab,
Københavns Universitet, lb@ifs.ku.dk

Regeringens indgåelse af en aftale om en skattereform med Venstre og De Konservative frem for med Enhedslisten den 22. juni 2012 gav yderligere næring til den uenighed, der var i Socialistisk Folkeparti om partiets overordnede politiske linje. Uenigheden var blevet klart demonstreret op til partiets landsmøde i april 2012, hvor den nyvalgte landsledelse skulle vælge ny næstformand. Som det er sket så ofte før, er det ved næstformandsvalg, at partiinterne stridigheder kommer frem til overfladen, da det trods alt ikke er helt så dramatisk, som det er at tage et direkte formandsopgør. I sin kerne handlede uenigheden om, hvilke befolkningsgruppers interesser Socialistisk Folkeparti primært skulle varetage. Nogle kaldte det en kamp om partiets sjæl.

Den ene af kandidaterne til næstformandsposten var Mattias Tesfaye. Han stod sammen med eksempelvis skatteminister Thor Möger Petersen som eksponent for den fløj i partiet, der mente, at det først og fremmest skulle være et arbejderparti, ikke et klientparti, der primært tiltrak folk på overførselsindkomster, et parti, der varetog de lavtlønnede lønmodtageres interesser, et parti for dem, der stod op om morgenen og smurte leverpostejmadder, og ikke for bankdirektører, overlæger, professorer, advokater, topchefer og ejendomsspe-

kulanter, som det blev udtrykt. Dertil kom, at en højere grad af topstyring var nødvendig, for at partiet kunne manifestere sig bedre i regeringssamarbejdet.

Den anden kandidat var siddende næstformand Meta Fuglsang. Hun fandt, at partiet forsat skulle være et folkeparti, der favnede bredt og skabte alliancer mellem forskellige befolkningsgrupper og klasser i samfundet med henblik på at tage et opgør med kapitalismen. Den grønne dagsorden og vision om et bæredygtigt samfund rakte langt ud over diverse gruppeinddelinger efter køn, etnicitet, alder og uddannelse, ligesom kampen mod uligheden rakte ud over en enkelte samfundsgruppes interesser. Desuden stod hun for en styrkelse af det interne partidemokrati med en højere grad af inddragelse af medlemmerne i politikudviklingen.

Debatten i medierne mellem folkesocialisterne blev så intens, at partiformand Villy Søvndal følte sig foranlediget til i Ekstra Bladet at udtale, at han i øjeblikket oplevede Socialistisk Folkeparti som brokkerøvenes tumleplads, og at han på landsmødet nok skulle fortælle, hvor skabet skulle stå. Det var dog ikke så ligetil. Vejen måtte nemlig lægges om ad en opstilling af endnu en kandidat, Mette Touborg, borgmester i Lejre. Hun stillede dog

kun op på den betingelse, at næstformandsposten blev delt mellem to. Det indvilgede Mattias Tesfaye i trods tidligere meldinger om, at det var han modstander af.

Kort før landsmødet udtalte Mette Touborg, at hun syntes, at hun og Matias Tesfaye ville udgøre det bedste makkerpar, og da parti-formanden, trods meldinger om ikke at ville blande sig i valget, indledte mødet i den ny-valgte landsledelse med at erklære sin støtte til dem, var sagen afgjort. Meta Fuglsang blev ikke valgt og det på trods af, at hun ved valget til landsledelsen havde fået 224 stemmer mod 184 til Mattias Tesfaye og 149 til Mette Touborg. Dermed var de dele af partiet, der havde støttet hende, og som i stigende grad var kritiske over for regeringsdeltagelsen, blevet forbigået. Valget til næstformand var afgjort, men det var uenigheden i partiet ikke.

Det blev med al tydelighed demonstreret, da partiformand Villy Søvndal den 7. september til overraskelse for langt de fleste meddelte, at han trak sig som partiformand. Han ville dog blive på posten, til en ny formand var valgt. Fristen for, at kandidater kunne melde sig, blev sat til den 21. september. Var der kun én kandidat, ville formanden blive valgt uden afstemning. Hvis der var to kandidater, skulle der gennemføres en urafstemning blandt partimedlemmerne den 11. oktober. Hvis der var flere end to kandidater, skulle der afholdes et landsmøde den 13. oktober, hvor de to kandidater, der havde opnået flest stemmer på landsmødet, gik videre til en urafstemning. Den skulle være afsluttet den 30. oktober. Det var ikke med begejstring, de to andre regeringspartier så på, at regeringen kunne risikere at ligge underdrejet i så lang tid og da slet ikke på et tidspunkt, hvor der var udsigt til vanskelige forhandlinger med Enhedslisten om næste års finanslov.

Partiet havde ingen indlysende kronprins eller kronprinsesse. Arvefølge var ikke et princip, folkesocialisterne var tilhængere af. Den før-

ste, der officielt meldte sig på banen som formandskandidat, var sundhedsminister Astrid Krag. Det skete dog først den 12. september, et vidnesbyrd om, at der var en hektisk aktivitet i de mange forskellige grupperinger, der var i partiet. Hun stod som repræsentant for den nye generation af SF'ere, af nogle kaldet arbejderisterne, der aktivt havde arbejdet for gennem et tæt samarbejde med Socialdemokraterne og en professionalisering af partioorganisationen at omstille partiet, så det kunne komme i regering. Det fremgik klart af hendes stillerliste, at hun havde solid opbakning fra partiets top.

Derfor blev det endog meget påtrængende for de grupperinger, der havde været utilfredse med drejningen og den øgede topstyring af partiet, at finde en kandidat, de kunne samles om, og som frem for alt kunne fremtvinge en urafstemning, hvor græsrodder kunne komme til orde. Der var dog ingen oplagt kandidat. En mulighed var miljøminister Ida Auken, som repræsenterede, hvad nogle kaldte den grønne fløj i partiet. Hun var ikke interesseret. En anden mulighed var næstformand Mette Touborg, som repræsenterede hvad nogle kaldte traditionalisterne, men heller ikke hun var interesseret. Først nogle dage før fristens udløb meldte der sig en modkandidat til Astrid Krag, nemlig den i den brede offentlighed ganske ukendte Annette Vilhelmsen. Hun var partiets erhvervsordfører, valgt til Folketinget i 2011 og tidligere medlem af kommunalbestyrelsen i Kerteminde. Hun skulle være den kandidat, der kunne samle den store, men heterogene flok af utilfredse medlemmer og give dem nyt håb om, at partiet fik en skarpere profil i regeringen.

Valgkampen blev en vanskelig manøvre for de to kandidater. På den ene side skulle de undgå at fremstå alt for uenige og dermed blotlægge og/eller uddybe partiets problemer, samtidig med at de på den anden side hver især skulle markere en tilstrækkelig stor forskel til den anden kandidat, så medlemmerne vitterlig havde noget at vælge imel-

lem. Nogle af de centrale temaer, de berørte i deres debatter, var deres holdning til, om partiet skulle forblive i regeringen, til regeringsgrundlaget, til dagpengespørgsmålet, og til baglandets inddragelse i politikformuleringen. Gennemgående var Annette Vilhelmsen som forventeligt den, der – især i begyndelsen af valgkampen – klarest udtrykte ønsker om forandringer, men uden at være særlig konkret. Begge kandidater var enige om, at partiet skulle forblive i regeringen, og de var også enige om, at Socialistisk Folkeparti ikke skulle køre parløb med Socialdemokraterne under den næste folketingsvalgkamp, men gå til valg på et eget program. Det korte af det lange var, at det ikke var den politiske substans, der for alvor skilte, men derimod holdningen til hele det projekt, Villy Søvndal havde iværksat, og især til Thor Möger Pedersen, som var kommet til at stå som symbol på baglandets frustration over SF-ledelsen.

Den 13. oktober blev valgresultatet offentliggjort, og det viste, at 59 procent af Socialistisk Folkepartis cirka 12.000 medlemmer havde afgivet deres stemme. Det var et bekymrende beskedent antal set i forhold til de 78 procent, der havde stemt ved formandsvalget i 2005, da Villy Søvndal blev valgt til formand, og de 88 procent, der havde stemt, da Helle Thorning-Schmidt blev valgt til formand for Socialdemokraterne også i 2005. Annette Vilhelmsen fik 66 procent af stemmerne, altså en aldeles overbevisende sejr for baglandet over Christiansborg, for bunden over toppen.

Allerede dagen efter havde Annette Vilhelmsen et todages møde med statsminister Helle Thorning-Schmidt, finansminister Bjarne Corydon og økonomiminister Margrethe Vestager. Det blev fra begyndelsen gjort klart, at formålet med mødet var at give den nyvalgte formand en grundig orientering om regeringsgrundlaget, ikke at forhandle om det. Hun måtte efter mødet demonstrere at hun også mestrerede kunsten at trække i land fra nogle af de skarpere bemærkninger,

der var faldet under formandsvalgkampen. Hun støttede regeringsgrundlaget og ønskede, at Socialistisk Folkeparti forblev i regeringen.

Da den nye partiformand selvfølgelig skulle optages i regeringen, blev en ministerrokade også drøftet. Den blev beskeden og vedrørte kun Socialistisk Folkepartis ministre. Annette Vilhelmsen overtog Erhvervsministeriet efter Ole Sohn, og partiets veteran og tidligere partiformand Holger K. Nielsen erstattede Thor Möger Pedersen som skatteminister. Dermed havde hun fjernet baglandets hadeobjekt nummer et, men ellers bevaret balancen mellem de forskellige fløje ved besættelsen af tillidsposterne og dermed forsøgt at opfylde løftet om at samle partiet. Det var trods alt nok ikke helt lykkedes, hvis ellers det faktum, at Mattias Tesfaye den 5. december meddelte, at han trak sig fra næstformandsposten, fra alle andre poster i partiet og fra folketingskandidaturet, kunne tages som udtryk for utilfredshed med den nye ledelse. Afskalninger kan vel også føre til en eller anden form for samling, hvis der er tilstrækkelig mange af dem. Allerede dagen efter blev Peter Westermann valgt af landsledelsen – hvor Annette Vilhelmsens støtter nu havde flertal – til ny næstformand. Han havde støttet Annette Vilhelmsen under formandsopgøret.

Så var det et helt anderledes uddramatisk og ukompliceret forløb, der fandt sted, da Dansk Folkepartis leder gennem 17 år Pia Kjaersgaard meddelte, at hun trak sig som formand. Arvefølgen var klar. Allerede på partiets sommergruppemøde kunne hun bekræfte, at Kristian Thulesen Dahl – »prins Kristian« som hun kom til at udtrykke det – som forventet af alle ville blive opstillet som eneste kandidat. Det formelle valg eller rettere kåringen fandt sted på partiets årsmøde i september, hvor de delegerede hyldede hende for den imponerende indsats, hun havde udøvet ved at bringe det i 1995 stiftede parti frem til at blive det tredjestørste parti og placere det i en meget magtfuld position i Folketinget.

Den indsats havde også aftvunget respekt hos hendes politiske modstandere. Hun forlod dog ikke politik, men fortsatte som partiets værdipolitiske ordfører, en ny post, der, som hun selv udtrykte det, var så bred, at hun kunne give sin mening til kende om næsten hvad som helst. Og det agtede hun at gøre. Hun var elsket af sine egne, og det så de frem til det med glæde, mens de, der hadede hende, så frem til det med gru. Hendes ægte og veludviklede politiske instinkt havde gjort hende til en politiker, der havde sat skel, og det ville hun vedblive med at gøre.

I sin sidste tale som formand forsikrede Pia Kjærsgaard partimedlemmerne om, at partiet ville blive en del af en dansk regering. Det var ikke et mål. Det var et middel. Det var ikke en trussel. Det var et løfte. Hidtil havde både Venstre og De Konservative konsekvent afvist Dansk Folkepartis deltagelse i en borgerlige regering, men partiets ambition levede uanfægtet videre. Kristian Thulesen Dahl forsikrede i sin første tale som formand, at værdipolitikken fortsat ville være et fundament for partiet. Han ledsagede forsikringen med en række krav om, at reglerne på udlændingeområdet blev ført tilbage til den måde, de var på, før den siddende regering kom til magten. Det gjaldt for eksempel en genindførelse af pointsystemet for opholdstilladelser og familiesammenføringer, hjemsendelse af flere udlændinge til deres oprindelige hjemland og en endelig lukning af asylcentre i Danmark. På det skattepolitiske område troede han ikke på, at der blev råd til skattelettelser i næste valgperiode. En genindførelse af skattestoppet var ambitiøst nok. Hverken den melding eller meldingen på udlændingeområdet bekom Venstre og De Konservative særlig godt, mens de delegerede var meget tilfredse.

De Konservative levede selvfølgelig ikke særlig godt med, at deres lave vælgetilslutning ifølge opinionsundersøgelserne så ud til at fortsætte. Røster hørtes fra tid til anden om, at partiformand Lars Barfoed ikke i til-

strækkelig grad formåede at markere konservative mærkesager over for vælgerne. Forud for partiets landsrådsmøde 29.-30. september forsøgte han at imødekomme kritikken ved at formulere seks overordnede målsætninger. De Konservative ville: 1) gøre flere fri af offentlige ydelser, så de selv fik ansvar for deres tilværelse, 2) gøre det lettere at drive virksomhed og skabe arbejdspladser, 3) forenkle den offentlige sektor og fjerne unødigt bureaukrati, 4) tage sig bedre af de mest udsatte, som ikke kunne klare sig selv, 5) sikre, at børnene lærte noget i skolen, og 6) bekæmpe alvorlig kriminalitet mere effektivt.

Disse målsætninger skulle indarbejdes i partiets nye principprogram, der skulle vedtages på landsrådsmødet. Det voldte ikke de store problemer, da de delegerede sagtens kunne acceptere disse meget brede målsætninger. Problemet var fortsat, om der var kant nok til de andre borgerlige partier til, at partiet kunne trænge igennem i den offentlige debat og markere sig selvstændigt. Derimod var der uenighed mellem parties EU-positive og EU-skeptiske fraktioner om formuleringen af EU-politikken. Partiledelsens forslag blev nedstemt med det resultat, at det ikke længere stod i programmet, at partiet ønskede de danske forbehold afskaffet. Det hed nu, at de enkelte nationalstaters suverænitet skulle respekteres, og at unødig centralisering skulle modarbejdes. Der udtryktes også kritik af EU-Domstolen. Hermed forsøgte partiet at fange det stigende antal borgerlige EU-skeptikere. Trods dette nederlag var der ikke optræk til kritik af partiformanden ud over, at større gennemslagskraft efterlystes.

Kristendemokraterne havde ikke formået at komme over spærregrænsen ved valget i 2011. I perioden herefter var der intern uro og utilfredshed, som kulminerede med, at partiets vestjyske storkreds besluttede ikke at genindstille Per Ørum Jørgensen som formandskandidat. Han valgte derfor at forlade partiet med den begrundelse, at han ville skåne par-

tiet for endnu et personopgør. På baggrund af de store problemer, partiet gennem flere år havde med at placere sig i det politiske spektrum og med at finde ud af, om det var et almindeligt politisk parti eller en politisk menighed, var det højst sandsynligt, at partiet langsomt var ved at glide ud i glemslen. I den borgerlige lejr og især for Venstre var det vel ikke så ringe endda, fordi Kristendemokraterne trods alt havde fisket stemmer fra dem, stemmer, som Venstre lige akkurat manglede for at kunne have bevaret regeringsmagten efter valget i 2011.

Den 30. november bragte BT og DR en historie om, at kulturministeriet havde brugt 180.000 kr. på arrangementer afholdt på Akademiet for Utæmmet Kreativitet, hvor kulturminister Uffe Elbæks mand var ansat som sekretær, og hvor han selv havde siddet i bestyrelsen. Anklagerne om nepotisme og kammerateri tog fart. Kalkunjakten var indledt. På et tre timer langt samråd i Folketingets Kulturudvalg den 4. december forsøgte kulturministeren at forklare sig, men uden held. Han endte med at blive beskyldt for ikke at svare fyldestgørende på de mange spørgsmål. Rigsrevisionen blev bedt om at foretage en undersøgelse, men allerede den 5. december meddelte Uffe Elbæk, at han trak sig fra ministerposten for at beskytte sit privatliv. Hverken hans partiformand, økonomiminister Margrethe Vestager, eller statsminister Helle Thorning-Schmidt fandt, at sagen var stor nok til en fyring, så beslutningen om at gå var helt hans egen. Rigsrevisionens undersøgelse viste senere, at der ikke var noget at komme efter, men da var kalkunen nedlagt. Som ny kulturminister udnævntes den tidligere leder af Det Radikale Venstre og mangeårige minister Marianne Jelved. Endnu en veteran havde fået et comeback.

Tilbage i 1994 havde Poul Nyrup Rasmussen regeringen fået vedtaget en dagpengeperiode på syv år. Den blev i de følgende år gradvist nedsat til fire år. I 2010 besluttede VK-regeringen, Dansk Folkeparti og Det Ra-

dikale Venstre i forbindelse med vedtagelsen af genopretningspakken at forkorte perioden til to år med virkning fra den 1. juli 2010. Efter regeringsskiftet i 2011 besluttede den nye regering i forbindelse med finanslovsaftalen med Enhedslisten, at de ledige, der stod til at miste deres dagpenge den 1. juli 2012, skulle have forlænget deres dagpengeperiode med et halvt år, så de først risikerede at falde ud af systemet den 1. januar 2013. Det kunne risikere at ramme godt 3.000 personer hver måned i første halvår af 2013.

Det tidspunkt nærmede sig hastigt. Derfor pressede Enhedslisten på for at få perioden forlænget. Det pres tilsluttede medlemmer af Socialistisk Folkepartis landsledelse sig for dermed at øge presset på partiets ministre til at tage et opgør i regeringen, hvor de radikale modsatte sig en forlængelse. Også adskillige socialdemokratiske tillidsfolk og fagforningsledere meldte sig i koret. Venstrefløjens harme over regeringens indgåelse af et forlig om førtidspension og fleksjob den 1. juli og ikke mindst skattereformen med de borgerlige var uformindsket, og den krystalliserede sig nu i dagspengespørgsmålet. Dansk Folkeparti, som efter sigende havde været ophavsmand til at få en forkortelse af perioden ind i genopretningspakken, ville nu gerne være med til at forhandle med regeringen om igen at forlænge dagpengeperioden midlertidigt.

Partiets begrundelse var, at der bag halveringen, dengang den blev vedtaget, lå en antagelse om, at de fleste ledige ville være villige til at selv at finde og tage et job, når de havde udsigt til at miste dagpengene. Men det forudsatte, at der var økonomisk optur og ledige job, hvad der netop ikke var lige nu. Derfor var præmissen bag halveringen af perioden ikke længere til stede. Den argumentation godtog regeringen ikke. Situationen var den samme dengang Dansk Folkeparti stemte for halveringen, som den var nu, så der var alene tale om rendyrket populisme og topmålt hykleri bag partiets meldinger, hævdede regeringen.

Dagpengeproblemet belastede i stigende grad regeringen både internt og i forhold til de – måske snart forhenværende – socialdemokratiske og folkesocialistiske vælgere. Den fastholdt, at den ikke ville ændre på dagpengereglerne, men i stedet satse på at få skabt varige job. Beskæftigelsesminister Mette Frederiksen (S) havde indkaldt a-kasserne, kommunerne, arbejdstagere og arbejdsgivere til møde for at drøfte mulige løsninger, der ikke omfattede regelændringer. Den 31. august præsenterede hun et første resultat at disse drøftelser, en akutpakke på 332 millioner kroner.

Pengene skulle blandt andet bruges til, at ledige, der risikerede at falde ud af dagpengesystemet, fik ret til at deltage i et fire til seks ugers opkvalificeringstilbud, hvis det kunne bringe dem i arbejde i en virksomhed. Det var regeringens håb, at ved at de arbejdsløse fik ret til et sådant kursus, ville de stå bedre i konkurrencen om ledige job. Regeringen ville også udvide brugen af jobrotation, så flere ledige kunne komme ind på virksomhederne, mens de fastansatte medarbejdere opkvalificerede sig på kurser. Både Enhedslisten og fagbevægelsen tog positivt imod akutpakken, men erklærede samtidig, at det langt fra var nok til at løse problemerne. Enhedslisten krævede fortsat ændringer af dagpengereglerne og gjorde det til et ultimativt krav i de forstående forhandlinger om finansloven for 2013.

De blev imødeset med spænding på baggrund af den overordentlig kraftige reaktion, Enhedslisten havde mødt regeringens forlig med de borgerlige om en skattereform med. Dengang erklærede den politiske ordfører Johanne Schmidt-Nielsen, at partiet ikke længere var støtteparti for regeringen, og at de svinestreger, der var lavet i skatteaftalen over for de arbejdsløse og førtidspensionisterne, skulle rettes krone for krone, hvis regeringen skulle gøre sig nogen som helst forhåbninger om at lave en finanslov med Enhedslisten.

De fire krav til en kommende finanslov, partiet præsenterede i midten af juli, kunne tyde på, at de mente, hvad de havde sagt, nemlig at de rige skulle betale til de fattige. Partiet foreslog fire nye skatter, der skulle indbringe 6,6 milliarder til statskassen. En milliardærskat på 0,5 procent af formuen ville indbringe 2,5 milliarder, en hævelse af afgiften på aktiehandler med 0,1 procent ville indbringe 1,5 milliarder kroner, VK-regeringens skattelettelser på 0,4 milliarder kroner skulle rulles tilbage, og boafgiften skulle hæves fra 15 procent til 30 procent for den del af arven, der oversteg 750.000 kr., svarende til 2,2 milliarder kroner. Den politiske finte bestod i, at disse forslag alle byggede videre på forslag, som Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti tidligere selv havde arbejdet med. Millionærskatten, som ikke var kommet med i regeringsgrundlaget, var nu blevet til en milliardærskat, afgiften på aktiehandel mindede om den skat på finansielle transaktioner, som store dele i regeringspartierne var tilhængere af, Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti havde selv i et udspil om aktiv hjælp til yderområderne fra før valget foreslået at tilbagerulle skattelettelserne til landbruget, ligesom en fordobling af arveafgiften havde været på bordet i skattereformforhandlingerne.

Beløbsstørrelserne var alle ifølge partiets egne beregninger. Dem hæftede partiet større lid til end dem, der kom fra ministerierne. Derfor var det også et krav i de forestående forhandlinger, at regeringens regnemaskine blev underkastet en grunddig gennemgang af, om de økonomiske modeller, som konsekvensberegningerne hvilede på, var holdbare, eller om de var farvet af en bestemt økonomisk tænkning og dermed resulterede i bestemte resultater med den virkning, at nogle politisk-økonomiske forslag blev erklæret mulige og andre ikke. Med andre ord, gavne modellerne en politisk observans frem for en anden, eksempelvis en borgerlig frem for en socialistisk. Det var den evige diskussion om, hvorvidt der i realiteten fandtes rent ob-

jektive beregninger af samfundsøkonomien, som politikerne kunne bruge. At 2+2 er 4, betvivler ingen, men det gør et uendeligt antal talkombinationer også, så hvilken talkombination skal vælges? Det er her, det politiske valg kommer i spil.

Den 26. august fremlagde finansminister Bjarne Corydon regeringens forslag til finanslov. Det budgetterede med udgifter på 690 milliarder kroner og indtægter på 684,7 milliarder kroner, altså et underskud på statens drift-, anlægs- og udlånsbudget på 5,3 milliarder kroner. Forslaget opererede med en realvækst på 0,1 procent i det offentlige forbrug. Langt den største del af statens udgifter er på forhånd lovbundne, og det kunne regeringen ikke bare ændre, så reelt flyttede forslaget kun rundt på en meget beskeden del af udgifterne, nemlig 12,4 milliarder kroner.

Dem ville regeringen bruge på flere offentlige investeringer (primært højere kommunale anlægsudgifter, som var aftalt med kommunerne, 2,4 mia. kr.), mere uddannelse (større optag på uddannelserne, penge til erhvervsuddannelserne og praktikpladsinitiativer, taxameterløft til humaniora og samfundsvidenskab, 4,0 mia. kr.), forskning (professionshøjskoler, treårige rammer for universiteternes basisforskning, 2,8 mia.kr.), velfærd i kommuner og regioner (hurtig diagnose, lægehelikoptere, psykiatri, og bedre hjælp til ældre og kronisk syge, 1,8 mia. kr.), ungepakke og indsats for ledige (0,5 mia. kr.) samt en reserve på 0,9 mia. kr., som skulle udmøntes under finanslovsforhandlingerne.

Regeringen ville finde de 12,4 milliarder kroner ved at sanere erhvervsstøtten og blandt andet nedlægge puljen til energirenovering (1,5 mia. kr.), hæve visse skatter og afgifter (5,8 mia.kr.), omprioritere og effektivisere (3,5 mia. kr.), samt at bruge et i forvejen afsat råderum til vækst i det offentlige forbrug (1,6 mia. kr.).

Enhedslisten fandt forslaget skuffende, blandt andet fordi der ikke var tilstrækkeligt med hjælp til de arbejdsløse, og fordi regeringen som en konsekvens af forårets energiaftale ville fjerne puljen til energirenovering, en pulje, som partiet havde fået indført i forbindelse med sidste års finanslovsforhandlinger. Venstre derimod roste regeringen, fordi der var lagt op til en stram finanslov med en meget lav vækst i de offentlige udgifter på kun 0,1 procent, så hvis regeringen ville lave en aftale med Venstre, var partiet parat, såfremt finansloven fortsatte de positive takter fra foråret med reformer og lavere skatter og afgifter. Selv foreslog Venstre en række skatte- og afgiftslettelser samlet i en erhvervsskattepakke, bevarelse af boligjobordningen, som gav husholdningerne mulighed for at trække lønudgiften fra i skat i forbindelse med boligforbedringsarbejder, samt en lempelse af afgifterne på nogle af de varer, der blev ramt hårdest af grænsehandlen. De 3,5 milliarder kroner, pakken kostede, ville Venstre først og fremmest finde gennem en reform af kontanthjælpssystemet og offentlige effektiviseringer. Så var scenen sat.

Alle partier ville blive inviteret til forhandlinger, og Enhedslisten ville blive inviteret først, uanset hvad partiet betragtede sig selv som. Hvad det var for tiden, vidste finansminister Bjarne Corydon ikke, som han udtrykte det med en henvisning til Johanne Schmidt-Nielsen erklæring i juni om, at Enhedslisten ikke længere var støtteparti for regeringen. Umiddelbart tegnede det ikke lyst for at nå til en aftale, da Enhedslisten absolutte hovedkrav var en jobgaranti i form af en personlig garanti om job, uddannelse, eller fortsatte dagpenge for alle dem, der ville falde ud af dagpengesystemet ved årsskiftet. Det ville betyde, at først og fremmest kommunerne mod et kontant tilskud fra staten skulle ansætte langtidsledige i servicejob, og at de skulle sættes foran i køen, når job skulle genbesættes. Det var krav, som det var svært at forestille sig, at regeringen ville gå med til.

Forholdet mellem regeringen og Enhedslisten fjernede sig dog gradvist fra det absolutte frysepunkt, i takt med at Venstre skruede prisen op for at indgå en aftale med regeringen. Skulle appetitten i den side af folketingsalen imidlertid blive for stor, forsikrede Enhedslisten den 21. oktober, at partiet ikke ville stille et mistillidsvotum til regeringen, og det ville ikke stemme for et forslag, der kun havde til formål at skifte regeringen ud. Helle Thorning-Schmidt var en bedre statsminister end Lars Løkke Rasmussen var begrundelsen. Det var en melding, der selvfølgelig blev godt modtaget af regeringen, og som gav gode forhandlingsklimaet.

Den 24. oktober indgik regeringen og de offentlige og private arbejdsgivere en aftale om endnu en akutpakke. Formålet var at skabe 12.500 akutjob målrettet de mennesker, der var i fare for at have opbrugt deres dagpenge ved årsskiftet. Private virksomheder, kommuner og regioner ville få en bonus på op til 25.000 kroner, hvis de ansatte en fra den gruppe ledige frem for andre ledige. Finansminister Bjarne Corydon fastslog, at aftalen om akutjob var fuldt og helt dækkende for at løse dagpengeproblemet. Han havde fuld tillid til, at man vil levere varen fra arbejdsgiverside. Enhedslisten kvitterede for, at regeringen ville gøre noget ved dagpengeproblemet, men frygtede samtidig, at regeringen, nu hvor akutpakken var aftalt, kunne hævde, at problemet om dagpengene dermed var løst, og at Enhedslisten trods dette vedblev med at stille urealistiske krav.

En uge senere slækkede Enhedslisten derfor på sine krav, da Johanne Schmidt-Nielsen udtalte, at partiet var parat til nu og her at lægge et af sine hovedkrav om permanente ændringer af dagpengereglerne på hylden for at nå til enighed om en aftale med regeringen. Det afgørende var nu at få et midlertidigt sikkerhedsnet, der betød, at der ikke var nogen, der faldt helt ud af systemet, og som dermed havde nul kroner i forsørgelse efter nytår, hvis akutpakken ikke virkede ef-

ter hensigten. Dermed var forhandlingerne indsnævret fra at handle om alle ledige med risiko for at miste dagpenge til at dreje sig om dem, som hverken ville være berettiget til dagpenge eller kontanthjælp. Hun erkendte, at det var bekymringen for, at regeringen ville indgå en aftale med højrefløjen, hvor der ikke blev gjort noget for at løse problemet, men tværtimod aftalt en kontanthjælpsreform, som forringede vilkårene for kontanthjælpsmodtagerne yderligere for at give lettelser til erhvervslivet, der havde bevæget partiet.

Regeringen forhandlede sideløbende med Venstre, som tilkendegav, at det ikke ville lukke delaftaler i fagministerierne, hvis det ville betyde ekstra regninger til danskerne og erhvervslivet, før partiet kendte det samlede billede. Det undrede regeringen, som henviste til, at det ikke var unormalt, at en regering forhandlede delaftaler på plads decentralt med forskellige partier før slutforhandlingerne i Finansministeriet. Venstres holdning betød, at delaftaler om for eksempel kriminalforsorgen og praktikpladser gik i stå. Udsigten til, at regeringen og Venstre kunne nå hinanden, syntes elimineret, da Venstre den 6. november forlod forhandlingerne i Finansministeriet med den bemærkning fra chefforhandler Peter Christensen, at som det stod nu, ville det klæde finansministeren at sige, at han havde smidt Venstre ud.

Regeringen havde nemlig fremlagt en erhvervsskattepakke som et ultimativt krav, som Venstre slet ikke kunne acceptere. Pakken indeholdt en stigning i personskatterne på 2,4 milliarder kroner, som blandt andet skulle finansiere afskaffelsen af sukker- og fedtafgiften, som havde øget grænsehandlen og belastet erhvervslivet administrativt, og afskaffelsen af den i skattereformen fra juni forhøjede beskatning af nødhjælpsarbejdere og andre, der arbejdede i udlandet. Enhedslisten havde nikked ja til pakken, så realitet var nu, at forhandlingerne skulle afsluttes mellem den og regeringen.

De endte med, at regeringen og Enhedslisten indgik en finanslovsaftale den 11. november. De foregående måneders altoverskyggende problem om at finde en løsning for de personer, der faldt ud af dagpengesystemet, blev løst ved, at de i de første seks måneder af 2013 fik et halvt år på en ydelse, der varede til kontanthjælp, hvis de modtog et tilbud om et uddannelsesforløb på op til seks måneder. Desuden skulle der skabes 13.500 fleksjob over en treårig periode, flere seniorjob og en øget brug af jobrotation.

Partiet havde fået indrømmelser på en række andre områder, som for eksempel en økonomisk hjælpepakke til socialt udsatte grupper, en række initiativer mod social dumpning i form af øget skattekontrol med udenlandske virksomheder og straksbøder fra Arbejdstilsynet, billigere tandlægebesøg for lavindkomstgrupper, fjernelse af besparelser på danskundervisning for udlændinge og DSB's budget. En vurdering lød på, at aftalen med Enhedslisten havde kostet regeringen cirka fem milliarder kroner.

Regeringen havde ud over hovedaftalen med Enhedslisten indgået nogle delforlig med en bredere kreds af partier. Alle partier undtagen Liberal Alliance havde indgået en aftale, der skulle skaffe flere praktikpladser og styrke erhvervsuddannelserne. Den havde indgået en aftale om kriminalforsorgen med Enhedslisten, De Konservative og Liberal Alliance om, at der skulle oprettes 200 nye fængselspladser, forstærke indsatsen mod rockere og bander, skærpe kursen over for negativt stærke fanger samt en mere effektiv indsats for hjemsendelse af udlændinge. Desuden havde den indgået en aftale med Enhedslisten og Liberal Alliance om fordelingen af 770 millioner kroner til nye initiativer inden for forskning og innovation. Regeringen var i alt væsentligt kommet igennem med sit oprindelige udspil til en meget stram finanslov og havde dermed fastholdt sin overordnede økonomiske politik. Det var regeringens vurdering, at

den samlede finanslov isoleret set ville styrke beskæftigelsen med omkring 21.000 job.

Hvordan det end vendes og drejes, var finanslovsforhandlingerne endt med et synligt nederlag for Enhedslisten, når det endelige resultat sammenlignes med den stribe af krav, partiet havde fremsat. For slet ikke at tale om, når det sammenlignedes med Johanne Schmidt-Nielsens bombastiske erklæring i juni 2013 efter regeringens skatteaftale med højrefløjen om, at de svinestregere over for de ledige og førtidspensionister, der her var begået, skulle der rettes op på krone for krone, hvis regeringen skulle gøre sig nogen som helst forhåbninger om at lave finanslov med Enhedslisten. Det havde partiet nu gjort, uden at det var sket krone for krone. En jobgaranti og en permanent ændring af dagpengesystemet var forsvundet under forhandlingerne og erstattet af en garanti for, at ingen ville ende uden kontanthjælp i de første seks måneder af 2013, hvis de tog imod et uddannelsesstilbud. Milliardærskatten var også forsvundet, og en ny regnemaskine til Finansministeriet var det heller ikke blevet til. Det var unægtelig et resultat, der lå langt fra Enhedslistens oprindelige krav. I praktisk politik er det sjældent klogt at fremsætte ultimative krav, medmindre man er parat til at tage konsekvensen heraf.

Det afspejlede sig også i Enhedslistens hovedbestyrelse, hvor aftalen skulle vedtages inden folketingsgruppen kunne stemme for finansloven. Her stemte 15 ja, 9 nej, og en var fraværende. Flere mente, at aftalen var et brud på en partibeslutning fra 2010 om ikke at stemme for en finanslov, der blot opsummerede et års nedskæringspolitik vedtaget sammen med de borgerlige partier. De mente derfor, at partiet burde have stået fast på de ultimative krav og forladt forhandlingerne og ladet regeringen indgå en aftale med de borgerlige partier.

Nu blev partiets forhandlere i stedet væk fra det traditionelle pressemøde med forligsparti-

erne foran glasdøren og indkaldte til et separat pressemøde. Det var et ganske andet scenarie end det, journalisterne var vant til, da VK-regeringen indgik finanslovsforlig med dens støtteparti Dansk Folkeparti. Dengang kunne støttepartiet næsten ikke få armene ned af begejstring over resultatet, desuagtet at det ikke havde rokket alverden ved den overordnede økonomiske politik – som en finanslov jo er et samlet udtryk for – men nok ved udlændingepolitikken. Dengang blev resultatet talt op og ikke ned af støttepartiet, som det skete nu, selvom Enhedslisten trods alt også havde fået gennemført en række ændringer. Det var måske også nemmere for Dansk Folkepartis ledelse, som via topstyringen af partiet havde en medlemskreds, der havde en næsten ubetinget tillid til, at hvad ledelsen gjorde, var det rigtige, end det var for Enhedslistens forhandlere, som havde en hovedbestyrelse bestående af medlemmer, som havde en grundkritisk indstilling til en ledelse.

På pressemødet vedkendte Johanne Schmidt-Nielsen, at partiet havde fejlvurderet den parlamentariske situation ved at tro, at Enhedslisten var den eneste reelle forhandlingspartner for regeringen. Ved taktisk at spille på den kompromisvillighed, Venstre havde lagt for dagen i begyndelsen af forhandlingsforløbet, havde finansminister Bjarne Corydon bibragt Enhedslisten den opfattelse, at regeringen godt kunne finde på at gentage scenariet fra skattereformforhandlingerne i juni og indgå en aftale med Venstre. Når Enhedslisten valgte at sige ja til en aftale, der fuldstændig åbenlyst ikke gjorde det, der var behov for, som hun udtrykte det, så var det for at forhindre, at mange tusinde mennesker ville have nul kroner at leve for fra første januar. Det var for deres skyld og ikke regeringens og for at forhindre en aftale med højrefløj, at partiet sagde ja. Finansloven blev vedtaget den 19. december med alle partiernes stemmer undtagen Liberal Alliance, som stemte imod.

Den 30. november indgik alle Folketingets

partier minus Enhedslisten et nyt forsvarsforlig for perioden 2013 til 2017, selvom det gældende forsvarsforlig først udløb med udgangen af 2014. Forliget betød, at forsvaret i løbet af perioden skulle spare 2,7 milliarder kroner blandt andet gennem en langt bedre økonomistyring, personalereduktioner og effektiviseringer. Regeringen havde ønsket at hente en del af besparelsen ved at suspendere den almindelig værnepligt, men det havde Venstre, Dansk Folkeparti og De Konservative kraftigt modsat sig. Det endte med, at antallet af værnepligtige reduceredes fra 5.000 årligt indkaldte til 4.200. Som sædvanligt skabte spørgsmålet om kasernelukninger problemer, men det veg partierne uden om i første omgang ved at beslutte at bede forsvarschefen om i 2013 at komme med en anbefaling af, hvilke kaserner forsvaret kunne undvære. Forsvarsminister Nick Hækkerups forslag om at integrere Forsvarskommandoen og Forsvarsministeriets departement i en sammenlagt organisation blev der heller ikke taget stilling til i forliget. Det måtte eventuelt tages op senere. I det hele taget veg politikerne tilbage fra at foretage grundlæggende ændringer i forsvarets konstruktion på baggrund af de anerkendte indsatser, de tre værn havde leveret i de komplicerede internationale operationer, de havde medvirket i med en i øvrigt bred opbakning fra befolkningen.

Trods dårlige odds i udgangspunktet havde regeringen overlevet endnu en finanslov. Enhedslisten var igen – om end nødtvunget – blevet støtteparti, men utilfredsheden i dens hovedbestyrelse varslede svære tider for partiledelsen. Det samme kan siges om den nye ledelse i Socialistisk Folkeparti, som godt nok havde fået stor opbakning fra baglandet ved urafstemningen om ny formand, men som ikke endnu havde haft tid til at markere en forskel til den forrige ledelses politik. En sådan forskel skulle aftales med de to andre regeringspartier, og hos dem var der klare grænser for, hvor meget – om overhovedet – der kunne rokkes ved regeringsgrundlaget.